

Dr Šefko Međedović

SOCIOLOŠKI ASPEKTI IDENTITETA DRUŠTVENOG INDIVIDUUMA I LJUDSKIH ZAJEDNICA U SAVREMENOM DRUŠTVU

Kriza savremenog društva izražava se u krizi identiteta kako pojedinačnog društvenog individuuma (čovjeka) tako i pojedinačnih društvenih zajednica.

Odnos između globalnog, “svjetskog” društva o pojedinačnih društvenih zajednica posredovan tzv. mega-trendovima: naučno-tehničkim progresom, ekonomskom integracijom, informacijsko-komunikacijskom revolucijom, pokretom ljudskih prava ili praksom globalizacije i mundijalizacije, razotkriva protivrječnosti identiteta tradicionalnog i savremenog društva, odnosno identiteta ljudske egzistencije uopšte. Gdje je u ovim društvenim procesa uloga i mjesto politike i religije – rad na novom sadržaju idnetiteta čovjeka i društva ili zadržavanje status quo-a?

Ovaj tekst nema ambiciju da ponudi razvijenu sociološku elaboraciju naprijed postavljene hipoteze, već da naznači i postavi nekoliko pitanja u tom smislu relevantnih za istraživanje. Stoga su sve sugestije u smislu tematske i metodologijske sadržine dobrodošle.

Prvo pitanje se odnosi na sam pojam identiteta.

Francuski sociolog Ž. Gurvič u svom poznatom djelu “Savremeni poziv sociologije” u odjeljku pod naslovom “Lažni problemi sociologije XIX vijeka” ističe da je jedan od tih lažnih problema i odnos pojedinca i društva, ističući kao glavni argument stanovište da je “individua imanentna društvu, a društvo je imanentno individiu”¹: Pri tome napominje kako je to stanovište K. Marksa u njegovim ranim radovima, ali ne ulazi u nikakvu razradu tog Marksovog stanovišta predpostavljajući da je ono opštepoznato.

Za potpunije određenje identiteta čovjeka i ljudskog društva, koje u našoj savremenosti, kao što će se pokazati postaje SINE QUA NON za svaku ozbiljnu raspravu o bilo kom problemu društvene egzistencije mislim da je, u ovom kontekstu potrebno izložiti osnovne elemente tog Marksovog stanovišta. Prve forme društvene zajednice (u tzv. prvobitnoj društveno-ekonomskoj formaciji ljudskog društva) nisu rezultat rada, nego postoje po prirodnoj ili božanskoj osnovi.² Ovdje nema bitne razlike između identiteta društva (zajednice) i identiteta pojedinca (društvenog individuuma): “*Individualni i rodni čovjekov život nisu različiti, koliko god je – i to nužno – način postajanja individualnog života više posebna ili više općenit način rodnog života, ili rodni život više poseban ili općenit individualni život*”.³ Pa ipak “*ma koliko da je čovjek poseban individuum, a njegova posebnost upravo ga čini individuumom i zbiljski individualnim bićem zajednice, on je isto toliko totalitet ... subjektivno postojanje mišljenog i doživljenog društva za sebe ... zbiljski užitak društvenog postojanja, kao i totalitet čovjekova ispoljavanja života*.”⁴

¹Ž. Gurvič: Savremeni poziv sociologije, “V. Masleša”, “Logos”, Sarajevo, 1965., str. 45.

²K. Marks: Temelji slobode, “Naprijed”, Zagreb, 1974., str. 183.

³K. Marks – F. Engels: Rani radovi, “Naprijed”, Zagreb, 1967., str. 278.

⁴K. Marks – F. Engels: Rani radovi, isto, str. 433.